

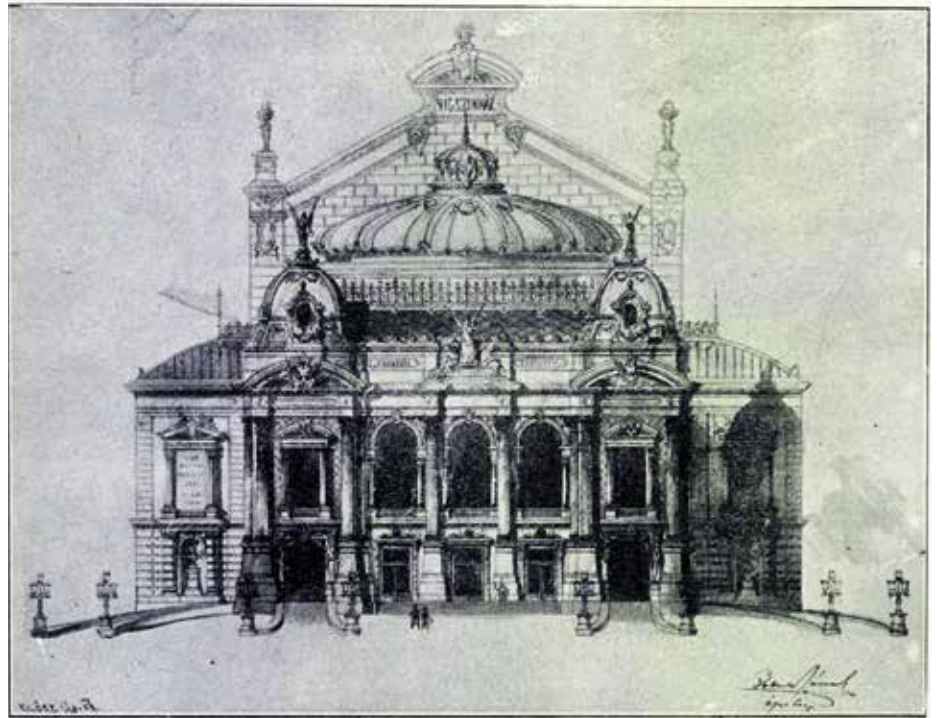
125 éves a Vígszínház

A Vígszínház alapításának „kávéházi” ötletével Fekete József, a Magyar Salon szerkesztője és dr. Silberstein-Ötvös Adolf, a Pester Lloyd szerkesztőségének tagja állt elő 1890-ben. Ekkor ugyanis még csak három színháza volt Budapestnek: a Nemzeti Színház, a Népszínház és a Várszínház. A főváros gyarapodó, polgárosodó lakossága számára ez a három színház szűkös szórakozási lehetőséget nyújtott, olykor nagyon nehezen lehetett színházjegyekhez jutni. Az alapítók szándéka szerint a „negyedik” színház műsorán elsősorban vígjátékok és bohózatok szerepelnének, amivel azt is el akarták kerülni, hogy a Vígszínház műsora ütközzön a másik három budapesti színház műsortervével.

1891-ben gróf Keglevich István, a Nemzeti Színház és az Opera korábbi intendánsa és Faludi Gábor színházi jegybizományos üzletember karolták fel a kezdeményezést, és megalapították a Magyar Vígszínház Egyletet. Építési teleknek kiszemelték a Markó utca, Szemere utca, Klotild (ma Stollár Béla) utca és Koháry (ma Ignác) utca közötti területet. (Ezen a telken ma a Legfőbb Ügyészség épülete áll.) A telek adottságait figyelembe véve a felkért tervező, Bobula János egy, az Operaházzal vetekedő méretű (58×83 méter alapterületű, 58 méter magas) színházat álmódott meg francia reneszánsz homlokzattal, teknő alakú mennyezettel, 15 lépcsőházzal. A nézőtér 2500 fő befogadására lett volna képes, ezen túlmenően az épületbe egy 1100 fős hangversenytermet is tervezett.

Az alapítók a főváros támogatását kérték a Markó utcai telek ingyenes átadására, de mivel a színház céljai között idegen nyelvű, elsősorban német előadások is jelentős arányban szerepeltek volna, nem kapták meg a telket, a főváros csak a nyitás elvével tudott egyetérteni. Ugyanilyen falakba ütköztek, amikor az Országgyűléshez fordultak az építéshez szükséges kamatmentes kölcsönért, erősebb volt a nemzeti törekvés a német nyelv befolyásának csökkentésére, a „germanizmus sárkányának letiprására”. Az alapítók kényszerűen úgy döntöttek, hogy mindenféle állami támogatást nélkülözve, teljesen magántőkéből építik fel a Vígszínházat, részben az arisztokrácia (többek között Andrássy Tivadar, Széchenyi Béla, Károlyi Tibor grófok) és nagytőkések támogatásával, részben pedig részvények kibocsátásával finanszírozva az építést.

A Vígszínház építésének helyére az akkori Pest szélének számító részt szemelték ki. A mai Szent István körút helyén akkoriban csak pár egyszintes épület, üres telkek és nagy gőzmalmok álltak, a színház helyén meg egy rossz hírű táncos mulató.

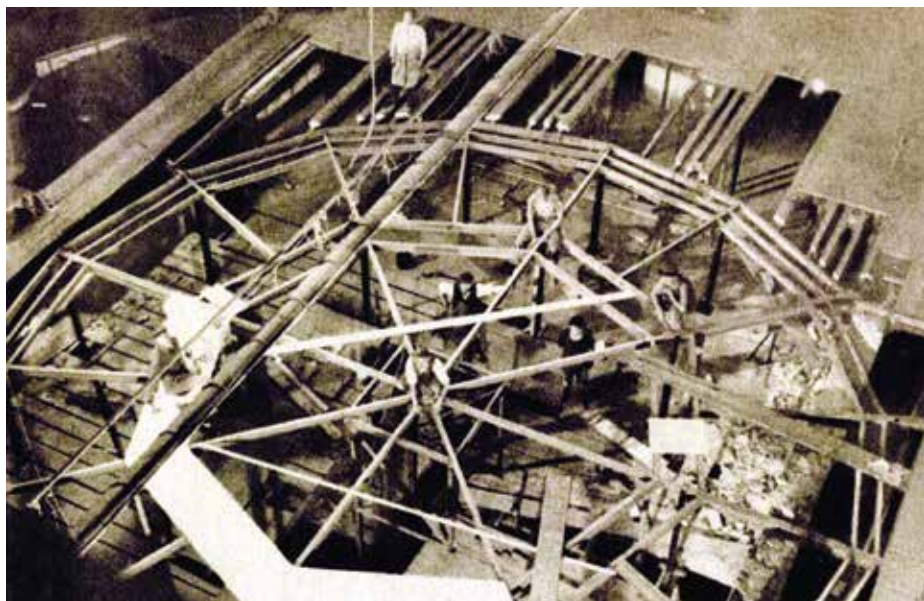
Bobula János építész színháztervének főhomlokzati rajza. Forrás: Ország-Világ, 1891. 03. 28.

1896. A Vígszínház megnyitásakor. Forrás: Budapest Főváros Levéltára, Klösz György fényképei 82633

1895-ben ez vakmerő vállalkozásnak tűnt, emellett a színház ellenzői közötti megítélést tovább rontotta, hogy nem magyar, hanem a bécsi Fellner és Helmer építészek tervei alapján kezdték az építkezést. Pontosan egy év múlva, 1896. május 1-jén már állt is a Vígszínház a mai állapotát is jellemző pompában.

A színház akkor 1859 fő befogadására volt képes, a nézőterét ugyanis még egy több mint 400 fős állókarzat is kiegészítette. Színpada – hazánkban a mai napig egyedül fennmaradt módon – a nézőtér felé 3%-os lejtésű, 24 méter széles és 21 méter mély, 20 méter magas zsinórpaddal.

1930. A forgószínpad beszerelése. Forrás: Színházi Élet 1930. 31. szám

▶ Színpadgépészete nem haladta meg a Fellner és Helmer tervezte korabeli színházak átlagát, a díszlethúzókon kívül csak 2 db 250 kg-os teheremelőt építettek be a színpadba. 4 tonnás vasfüggönyét kézzel lehetett felemelni egy csőről segítségével. Világítástechnikában mindent megkapott a színház: Budapesten még csak három éve vezették be a villamos áramot, de a Vígszínház már színpadi fény- és színszabályzó berendezéssel működhetett. Akusztikája a Fellneréktől várható módon tökéletes volt.

A színház körül villámsebességgel, kevesebb mint 10 év alatt épült ki bérpalotákkal a mai arcát is mutató Szent István körút, ahol a magántőke irányította Vígszínház az egyik legsikeresebb, leglátogatottabb színház lett Magyarországon – a profitorientált vezetés nem is engedhette volna másképp működni. Első művészeti igazgatója az erdélyi származású Ditrói Mór lett, aki Kolozsváron már bizonyította tehetségét.

Az 1920-as évek végén komoly fejlesztéseket kapott az épület, ekkor került be a színpadsíkba süllyesztett, 11 méter átmérőjű forgószínpad, mely az első ilyen, nem dobogószerű volt a magyarországi színházak közül. Szintén ebben az időszakban lett kiegészítve a szellőzőberendezése hűtéssel, és ekkor került az első hangmérnök, a Philips Rádió és Villamossági Rt. mérnöke a színházhoz. A nézőtéri állóhelyeket megszüntették, így 1611-re csökkent a férőhelyek száma.

A fővárosi színházak közül a Vígszínházat tépázta meg legjobban a második világháború, ugyanis 1945-ben egy bombatalálat érte az épület magját, a nézőteret, ami a freskóval díszített mennyezetet és az eredeti díszes csillárt is teljesen megsemmisítette. Az épület többi részre viszonylag sértetlenül megúsza, de így is hat év kényszerzünet kellett

A nézőtér 1945-ben, a bombatalálat után. Forrás: Fortepan 60157

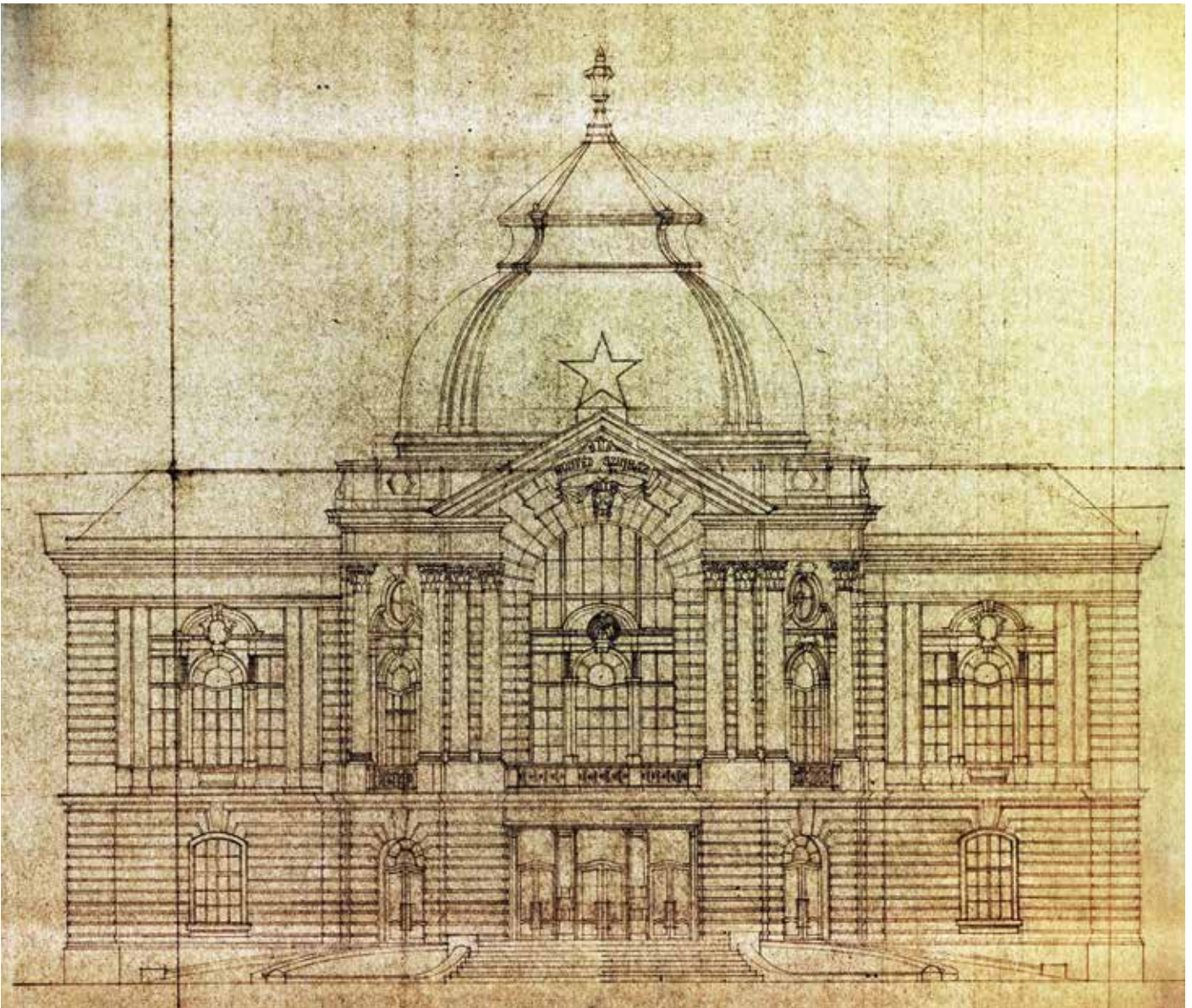
ahhoz, hogy 1951-ben a Honvédelmi Minisztérium rendkívül alacsony költségvetésből és rövid idő alatt felújítsa. A terveket a Középülettervező Vállalat (KÖZTI) készítette, a tervezők Kaufmann Oszkár és Flach János, a színpadtechnikus Tolnay Pál volt. A pénzügyi korlátok miatt persze nem kerülhetett sor komolyabb színpadtechnika beépítésére vagy a színpad jelentősebb bővítésére. Az alagsori rész mégis kiegészült egy 600 fő befogadására képes büfével, a színpad pedig korszerűnek számítót, de még mindig csak a színpadról szabályozható, Bordóni-rendszerű, transzformátoros, mechanikus fényszabályzó rendszert kapott. 33 db kézi ellensúlyos díszlethúzó és tekereshorizont, valamint elektromos meghajtású forgószínpad került

beépítésre. A belső terek eredeti barokk díszítését lebontották, a kor ideológiájának megfelelően a társadalmi különbözőségek megszüntetése miatt a páholyokat felszámolták, a mellvédekre katonai fegyvernemeket ábrázoló ornamentikák kerültek, linóleummal burkolták a padlót és fehér festéssel fedték a falak aranyozott díszítéseit. Ekkor kapott teknő alakú kiképzést a földszinti nézőtér, és a komfort javára írt változtatásokkal 1200 férőhelyre csökkent a székek száma.

A felsőgépészet első motorizálására Szabó-Jilek Iván (KÖZTI) tervezésének köszönhetően került sor az 1970-es években, az ekkor beépített, átalakított DEMAG-okat díszletépítéshez használták. 1974-ben 180 csatornás KONVERTA tirisztoros fényszabályzó rendszer és új hangstúdió került az emeleti nézőtér mögötti, újonnan kialakított helyiségekbe. Az 1980-as évekre az épület és a berendezések annyira elavultak, hogy az üzembiztonság

megtartása érdekében és az 1951-ben bekerült műszaki megoldások kiváltása miatt mindenképp szükségessé vált a felújítás.

Az épület 100. évfordulójára tervezett generál-rekonstrukció miatt 1992-ben meg is kezdődött a tervezési munka, Siklós Mária építés és Schinagl Gábor belsőépítés (KÖZTI) vezetésével. Az 1993-ban kezdődő felújítás során 1994-re lényegében a főfalakig mindent visszabontva újraépítették és visszaállították azt a régi historizáló enteriört, melynek eredményeképp ma Magyarország egyik legesodálatosabb színházépületével büszkélkedhetünk. Az épület kapott egy U alakú színtráépítést, melynek köszönhetően számos irodával, technikai helyiséggel és a közönség által látogatható stúdió-

Honvéd Színház homlokzati terve, 1951. Forrás: Vígszínház saját archívuma

A nézőtér 1896-ban, a megnyitáskor. Forrás: Vígszínház saját archívuma

színpaddal bővíthetett. A díszes bordó bársony páholyok és széksorok, valamint az aranyozott stukkók mögött az 1994-ben nagyon korszerűnek, bizonyos esetekben még újnak számító műszaki megoldások is rejlenek. Az előszínpad 7 pódiumból áll, orsós emelővel külön mozgatható-billenthető süllyedőrendszert kapott, a főszínpadon 44 db, az előszínpadon 8 db ponthúzó működik, emellett 24 db kézi ellensúlyos díszlethúzó és 11 db gépi húzó is segíti a művészi és színpadi munkát.

1994-es beépítésük óta a különböző szcenikai rendszereket – az átlagos 15 éves élettartamuk miatt – fokozatosan eseréltük és korszerűsítettük. Így például a fénypult ETC Gio @5 típusúra lett eserélve, ami a színpadon és nézőtéren működő közel 300 db fényvetőt és egyéb világítástechnikai eszközöket szabályozza. A jelenlegi Allen&Heath dLive digitális keverőrendszer már optikai kábelen működik, szintúgy az időközben fokozatosan kibővített videotechnikai rendszer, ami 8 projektorból, 5 kamerából és egy videofelvétel- és utó-

► munka-stúdióból áll. Az ügyelői pulton és a színpadon ma már a Narval Systems hívórendszere és a Studiotech színpadi kamerarendszere működik, az épületet teljesen beszövő informatikai hálózat és szerverhelyiség szolgálja ki, a tűzjelző rendszer ma már bevetést irányító egységgel is kiegészül. A gyengeáramú rendszerek mellett az elektromos erősáramú főelosztó berendezés is fokozatos felújításon esett át, az épület energiafogyasztását pedig napelemes rendszer csökkenti.

Sajnos a 125 éve május 1-jén megnyitott Vígszínház 2021-ben a jubileum napján a járványhelyzet miatt nem kaphatta meg a méltóságteljes megemlékezés lehetőségét, azt a nézőkkel történő közös ünneplést, ami az alapítóknak és az azóta az épületben és épületen dolgozóknak jár. A jubileumi évad során vélhetően még lesz alkalom a közös ünneplésre, a járványhelyzet csillapodásával a szeptemberi nyitás alkalmával ünnepi programok várják majd a 125. évadban a Vígszínház közönségét. Várhatóan ekkorra jelenik meg a Vígszínház kiadásában az a könyv, amely elsősorban az épület ismert vagy kevésbé ismert titkait mutatja be, végigvezet az épület keletkezésének történetén, bemutatja a Vígszínház ma már nem látható emlékeit és az általunk ma ismert állapothoz vezető utat.

Illyés Ákos
főmémők

A nézőtér 1951-ben. Forrás: Fortepan, Nagy Ilona 115382

A nézőtér 1984-ben. Forrás: Vígszínház saját archívuma

K&M KÖNIG & MEYER
Stands For Music

ELIMEX
elimex.hu